

ZAKAJ PRAŠIČI DRUG DRUGEMU GRIZEJO REPE?

Grizenje repov je nenormalno vedenje in je odziv na dolgočasenje, nezadostno stimulacijo, frustracijo in je povezano z drugimi negativnimi okoljskimi dejavniki ki lahko povečajo raven stresa pri prašičih. Pri tem neobičajnem agresivnem vedenju gre lahko tudi za grizenje ušes, boka ali celo vulve ali penisa. Grizenje repov predstavlja ekonomski problem zaradi nižjih prirastov in večjih stroškov zdravljenja posledic okužb, ki nastanejo zaradi grizenja repov. Krajšanje dela repa je dovoljeno opravljati samo v primerih, kadar skrbnik živali dokaže, da lahko v nasprotnem primeru pride do hujših poškodb na seskih svinj ali na uhljih oziroma repih drugih prašičev.

Pred izvajanjem takšnih posegov mora skrbnik živali izvesti druge ukrepe za preprečevanje grizenja repov in drugih motenj v obnašanju. Na slovenskih prašičerejskih kmetijah rejci krajšajo repe pri pujskih v starosti do enega tedna. Kljub temu, da je rutinsko krajšanje repkov v Sloveniji prepovedano, žal veliko rejcev zaradi morebitnih posledic grizenja repkov le-te krajšajo z opravičilom grizenja repkov med sovrstniki.. Krajšanje repkov ne predstavlja zgolj bolečine pri pujskih in tveganja okužbe, ampak predstavlja vstopno mesto za mikroorganizme in vpliva na kasnejšo rast in razvoj prašičev.

Kakšne so dobre prakse za zmanjšanje potrebe po krajšanju repov pri različnih sistemih reje?

Prašiči imajo naravno nagnjenost k raziskovanju in brskanju za hrano zaradi številnih razlogov: iskanja hrane, materiala za steljo, prostora za ležanje ali zgolj zanimanja za življenjski prostor. Raziskovanje in brskanje za hrano sta jim prirojena. Prašiči morajo to početi že, ko so zelo mladi, čeprav imajo dovolj krme za zadovoljitev svojih prehranskih potreb. Če te potrebe niso zadovoljene, se pojavijo številne negativne posledice.

Na grizenje repov vpliva več dejavnikov in obstajajo znanstveni dokazi, da so nekateri vzročni dejavniki pomembnejši od drugih. Čeprav natančen sprožilni mehanizem še ni opredeljen, se kot tveganje za grizenje repov omenjajo številni dejavniki, povezani z okoljem, prehrano in rejo. Te nevarnosti zajemajo vse od pomanjkanja ustreznega materiala za obogatitev okolja, velike gostote živali, tekmovanja za hrano/vodo in neustrezna prehrana (pomanjkanje natrija ali esencialnih aminokislin) do slabega zdravstvenega stanja, klimatskih pogojev in prezračevanja, značilnosti živali (pasma, genetika, spol) ali socialnega okolja (velikost črede, mešanje živali).

Ko je rep pogrižen, poškodovani prašič postane dejavnejši zaradi neugodja in bolečine. Večja aktivnost in okus krvi lahko spodbudita grizenje in k temu pritegneta večje število prašičev. Prašičerejec se v tej fazi običajno zave težave. Pozneje hudo poškodovani prašič postane apatičen, večino časa leži, redko spremeni svoj položaj in se komaj odziva na grizenje.

Do grizenja repov prihaja tudi, če so repi skrajšani, zato se s krajšanjem repov kot takim ne odpravi težava grizenja repov. Pri prašičih s skrajšanim repom skrbnik z bežnim opazovanjem verjetno ne bo opazil prvih faz tega procesa. Grizenje repov se lahko pojavlja v različnih oblikah, ki vključujejo vse od stalne težave v reji, ki se pojavlja v manjšem obsegu, do nenadnih izbruhov v serijah. Pojav kot tak je zelo odvisen od upravljanja reje.

Poleg primarnih posledic, kot sta nepotrebna bolečina in neugodje, ki ju občutijo živali, ima to agresivno vedenje tudi pomembne gospodarske učinke v prašičereji. Poškodbe repa ne povečujejo samo tveganja, da se trupi zavržejo in obrežejo, predvsem zaradi ognjokov, temveč so povezane tudi z manjšo maso trupov. Grizenja repov morda ni mogoče popolnoma odpraviti, vendar se lahko tveganja znatno zmanjšajo, če se uvedejo pravilni ukrepi upravljanja, kot so zagotovitev ustreznega materiala za obogatitev okolja in izvajanje drugih ukrepov, ki zajemajo na primer ustrezne bivalne razmere nastanitve, dobro zdravstveno stanje ali uravnoteženo prehrano.

Priporoča se spremljanje dejavnikov tveganja z vodenjem natančnih evidenc razmer reje za prašiče, pa tudi morebitnih odkritij, ki lahko sprožijo pojav grizenja repov. To je lahko v pomoč pri ugotavljanju osnovnega vzroka težave in merjenju učinkovitosti sprejetih ukrepov v primeru izbruha. V nadaljevanju je treba zagotoviti zadostno količino ustreznega materiala, da se prašičem omogoči zadovoljevanje njihovih naravnih potreb po iskanju, grizenju, ritju in manipuliranju Material za obogatitev okolja bi moral biti:

- **VAREN:** material za obogatitev okolja nikakor ne sme ogrozati zdravja živali,
- **BITI BI MORAL UŽITEN ALI PODOBEN KRMI:** da ga prašiči lahko jejo ali vohajo in/ali imeti mora prijeten vonj ali okus ter po možnosti zagotavljati prehranske koristi in ugodno vplivati na prebavo,
- **BITI BI MORAL ŽVEČLJIV:** da ga prašiči lahko grizejo, na primer sveži les ali vrv iz naravnih vlaken,
- **OMOGOČATI BI MORAL RAZISKOVANJE:** da prašiči lahko rijejo po njem, npr. stržine ali šota,
- **OMOGOČATI BI MORAL MANIPULIRANJE:** da ga prašiči lahko premikajo ali spremenijo njegov videz ali strukturo, npr. gobji kompost.

Če živali grizejo druge živali v boksu ali pa druge živali grizejo njih, je treba ukrepati takoj. Prašiče s pogrizenim repom ali tiste, ki grizejo repe drugih prašičev, bi bilo treba osamiti, poškodovane živali pa ustrezno oskrbeti. To bi bilo treba storiti takoj, ko se opazijo znaki grizenja repov. Večje število poškodb repov, nemirnost prašičev in spuščen rep so jasni znaki začetnih faz izbruha grizenja repov.

INFORMACIJA: V UI RS 78/2018 je bila objavljena sprememba Pravilnika o Evidenci imetnikov rejnih živali in Evidenci rejnih živali. Bistvena sprememba je ta, da se mora po novem vsak imetnik, tudi če redi začasno, le 1 prašiča, za največ 7 dni, za namen zakola za lastno domačo porabo vpisati v evidenco imetnikov, ni pa dolžan sporočati podatkov o staležu.

KGZS-Zavod Murska Sobota
Mag. Sašo Sever